

7/9918

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
(Sn. Dr. Cevdet YILMAZ)
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.011/0938

22 /10 / 2009

Konu: Yazılı Soru Önergesi 7/9918

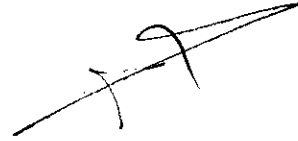
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Başkanlığı Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün 07.10.2009 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02/15837 sayılı yazı.

İlgi yazıda, Adıyaman Milletvekili Sayın Dt. Şevket KÖSE'nin Bakanlığımıza tevcih ettiği 7/9918 esas sayılı yazılı soru önergesinin cevaplandırılması istenmektedir.

Soru önergesinde yer alan hususlar ile ilgili bilgiler ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Cevdet YILMAZ
Devlet Bakanı

EK: Soru Önergesine ilişkin cevap (3 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

**ADIYAMAN MİLLETVEKİLİ SAYIN DT. ŞEVKET KÖSE’NİN 7/9918 ESAS
SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE CEVABEN**

- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından alınan yazıda;

SORU:

Adıyaman basınında yer alan ve Adıyaman kamuoyunda büyük tepkiyle karşılanan habere göre Hükümet, Batı’ya olan göçü engellemek amacıyla bir dizi çalışmalar yapmaktadır. Aynı haberde, bu çalışmalardan birinin de çeşitli illeri cazibe merkezine dönüştürecek yatırımlar yapılması olduğu yazmaktadır. Ancak; bu iller arasında Adıyaman ilimiz bulunmamaktadır. Yaşanan son teşvik uygulamasında Adıyamanlılar yer aldıkları bölge nedeniyle kitlesel eylemler gerçekleştirmiş ve tepkisini çeşitli biçimlerde dile getirmiştir. Üvey evlat olmak istemediklerini her yerde vurgulayan Adıyamanlılar, yaşanan teşvikle ilgili sıkıntıdan sonra, Adıyaman’ın yatırım yapılacak iller arasında gösterilmemesini de “yine üvey evlat olduk” biçiminde yorumlamaktadır. Her yıl binlerce mevsimlik tarım işçisini Türkiye’nin dört bir yanına yollayan, en değerli tarım ürünü tütünün yok edilmesiyle işsiz kalan, sanayileri kapatılan Adıyamanlılar kendilerine haksızlık yapıldığını düşünmektedir. Bu bağlamda:

SORU 1- Bahsi geçen yatırım kapsamına hangi iller alınmıştır?

CEVAP 1- Cazibe merkezleri uygulaması; salt bir kamu yatırımından ziyade katılımcı, entegre ve çok yıllık bir programlama çalışmasıdır. Söz konusu programlama çalışmaları, 2006 yılında o dönemdeki cari bilgi ve verilere dayanılarak yapılan çalışma ile belirlenen ve 2006/11105 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen 2007 Yılı Programında ilan edilen; Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon ve Van illerinin merkezlerinde ve bunların mücavir alanlarında uygulanacaktır.

SORU 2- Belirtilen yatırımların yapılacağı iller hangi kriterlere göre seçilmiştir? Adıyaman hangi nedenlerden dolayı bu kapsama alınmamıştır?

CEVAP 2- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, sahip oldukları sosyo-ekonomik özelliklere ve birbirleri arasındaki etkileşime bağlı olarak yerleşim birimlerinin kademelenmesini içeren bir mekânsal yaklaşım öngörülmüştür. Bu doğrultuda, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından 1982 yılında “Yerleşim Merkezlerinin Kademelenmesi” çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile, yedi adet kademe merkezleri tanımlanmış ve her kademe yer alan yerleşim birimleri arasında hiyerarşik bir etkileşimin ve ekonomik bütünlüğün olduğu ortaya konmuştur. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise yukarıda belirtilen çalışma temel alınarak, bölgesel gelişmenin yönlendirilmesi için on altı adet fonksiyonel bölge tanımlanmıştır.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planına geldiğimizde ise, yukarıda belirtilen çalışmaları, daha farklı bir yaklaşımla ele alan ve uygulanabilir bir zemine taşıyan cazibe merkezleri programından bahsedilmektedir. Bu doğrultuda, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından hazırlıkları sürdürülen cazibe merkezlerini destekleme programında, bölgesel kalkınmanın en önemli teorilerinden olan “büyüme kutupları teorisi” yenilikçi bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Dokuzuncu Kalkınma Planının “Bölgesel Gelişmenin Sağlanması” ekseninde merkezi düzeydeki bölgesel gelişme politikalarının daha etkin hale getirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verileceği, bölgelerde iş fırsatlarının ve yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olarak, kamu yatırım uygulamalarında ve hizmet arzında mekansal önceliklendirme ve odaklanma sağlanacağı belirtilmektedir. Planda ayrıca, “başta az gelişmiş bölgelerde olmak üzere, büyüme ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek merkezler belirlenerek; öncelikle bu merkezlerin ulaşılabilirliği iyileştirilecek, fiziki ve sosyal altyapısı güçlendirilecektir” denilmektedir.

23.12.2008 tarih ve 2008/76 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararında yer alan “Seçim Kriterleri” bölümünde aşağıdaki hususlar dile getirilmiştir:

i) “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004)” temel alınmıştır. Bu araştırma kapsamında; demografi, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, finans ve diğer refah göstergelerinin dâhil olduğu 32 farklı değişken kullanılarak temel bileşenler analizi uygulanmış ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması elde edilmiştir (Ankara, İstanbul ve İzmir İllerinin büyükşehir ilçeleri araştırma dışında tutulmuştur). Kullanılan ilk kriter, il merkezinin söz konusu sıralama araştırmasında ilk 60 merkez ilçe içerisinde yer almasıdır.

ii) Belirlenen merkezlerin, orta büyüklükte olması ve özellikle hizmet sektöründe yığılma ekonomilerinin oluşturulması için yeterli nüfusu barındırması gerekmektedir. Bu merkezler; çevreleriyle güçlü ticari ve sosyal ilişkilere sahip olmalı, ayrıca gelir ve istihdam açısından çarpan etkisi oluşturma potansiyeli taşımalıdır. Bu çerçevede, cazibe merkezlerinde ikinci kriter olarak çalışmanın yapıldığı tarihteki cari nüfusa göre 250.000 ile 1.000.000 arasında nüfusa sahip olma şartı aranmıştır. İlave büyüme sonucu negatif dışsallıklar oluşturma ihtimali dikkate alınarak, 1 milyondan fazla nüfusu olan şehirler kapsam dışı bırakılmıştır.

iii) Merkezlerin etki alanlarına ihtiyaç duyulan kentsel hizmetleri ve iş ortamını sağlayabilmeleri için, hizmet sektöründeki istihdam oranının en az yüzde 35 olması üçüncü kriter olarak belirlenmiştir.

iv) İşletmelerin ve yerleşimlerin rekabet edebilirliklerine önemli girdiler sağlayan erişilebilirlik ve bilim-eğitim altyapısı da çalışmada temel konular arasında yer almıştır. Bu çerçevede, erişilebilir olma ve daha güçlü ulaşım ağlarına sahip olma önem taşımaktadır. Havayollarının ulusal ve uluslararası merkezlerle ulaşım ağları kurulmasındaki önemi ve ülkemizdeki coğrafi yapı dikkate alındığında, bu merkezlerde yoğun ve işleyen bir havaalanının bulunması dördüncü kriter olarak analize dahil edilmiştir.

v) Blim-sanayi ilişkisinin gerçekleştirilebilmesi ve bu merkezlerin bilim-teknoloji alanında önemli bir hizmet odağı olabilmesi için, yerleşik bir üniversite kampüsüne sahiplik de son derece önemlidir. Bu itibarla, bu merkezlerde yerleşik üniversite merkez kampüsünün bulunması beşinci kriter olarak belirlenmiştir.

vi) Ayrıca, cazibe merkezleri aracılığıyla bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması temel politikasına da katkı sağlanacağı için, merkezlerin az gelişmiş ya da gelişmekte olan bölgeler içerisinde seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu bağlamda, bu merkezlerin Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde yer alması temel kriter olarak analize dahil edilmiştir.

SORU 3- Adıyaman'ın sosyo-ekonomik göstergelerine baktığınız zaman, Adıyaman ilinin gelişmiş iller arasında olduğunu mu düşünüyorsunuz? Aksi takdirde Adıyaman'ın bu yatırımdan yararlanamamasını nasıl yorumluyorsunuz?

CEVAP 3- Adıyaman ili merkez ilçesi "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004)" verilerine göre ilçelerin sosyo-ekonomik sıralamasında 872 ilçe arasında 175inci; merkez ilçeler sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında ise 81 merkez ilçe arasında 67nci sırada yer almaktadır. Cazibe merkezlerini destekleme programı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması en düşük illerde uygulanan bir program değildir. Aksine, Program yukarıda zikredilen plan öncelikleri ve yaklaşım gereği belirli bir büyüme eşiğini aşmış, hızlı gelişme potansiyeli ve eğilimi gösteren şehirlere odaklanmaktadır. Bu şehirlerin göstereceği gelişmenin yakın illere ve bölgelere yayılması ise programın esas bölgesel gelişme etkisini ortaya çıkaracaktır. Burada belirli bir merkezin sürükleyici ve çarpan etkisi ile Adıyaman dahil bütün bölgenin ekonomik entegrasyonu ve topyekun kalkınması hedeflenmektedir.

SORU 4. Adıyaman'ın her yıl binlerce çiftçisini mevsimlik tarım işçisi olarak başka illere göndermesini, Batı'ya göçün bir parçası olarak değerlendiriyor musunuz?

SORU 6. Teşvikten sonra bu yatırım kapsamına Adıyaman'ın alınmamasını Adıyamanlıların "üvey evlat olduk", "Adıyaman'a üvey evlat muamelesi" biçiminde yorumlaması konusunda ne düşünüyorsunuz?

(SORU 4 VE SORU 6'YA ORTAK CEVAP VERİLMİŞTİR.)

CEVAP 4 – 6 . Bazı illerimizden diğer illere mevsimlik işçi olarak gerçekleşen nüfus hareketinin kalıcı bir iç göç hareketi olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir. Ayrıca; iller arasında "üvey evlat olma" olarak adlandırılacak bir ayrımcılık kesinlikle söz konusu değildir. Seçim kriterleri yukarıda açıklandığı şekilde tamamen nesnel, tarafsız ve bilimsel esaslara göre belirlenmiştir. Cazibe merkezleri yaklaşımının hedefleri, bazı illerimizin büyüme kutbu olarak desteklenmesi yoluyla iç göçün yol açtığı menfi etkilerin azaltılması ile bazı illerimizdeki dengesiz büyümeyi veya dengesiz küçülmeyi tamponlar oluşturarak yumuşatmaktır.

SORU 5- Adıyaman'ın bahsi geçen iller arasına alınması gibi bir karar verilmesi söz konusu mudur?

CEVAP 5- 2006/11105 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen 2007 Yılı Programında, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon ve Van illeri cazibe merkezleri olarak belirlenmiştir.